

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA BA'ZI MISOLLARNI
TUSHINTIRISHDA YANGICHA YONDASHUV

Kuvondikov Yokub

Jizzax politexnika instituti "Umumtexnika fanlari" kafedrası katta o'qituvchisi

Boshlang'ich maktab uzluksiz ta'limning ajralmas qismidir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilariga o'quvchilarda ijodkorlikni o'rgatish, har bir bolada izlanishni, muammoni hal qilishning samarali usullarini topishni va tanqidiy fikrlashni biladigan mustaqil shaxsni tarbiyalash vazifasi topshirilgan. Hozirgi kunda o'quvchilarni ijodiy faoliyatga tayyorlash zarurligi hammaga ayon. Shu munosabat bilan faol, tashabbuskor, ijodiy fikrlaydigan odamlarni tarbiyalashda maktabning o'rnini ortib bormoqda. O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish maktabdagi barcha bosqichlarda muhim ahamiyatga ega, ammo boshlang'ich maktab yoshida ijodiy fikrlashni shakllantirish alohida ahamiyatga ega. O'quv jarayonida yosh o'quvchilarda fikrlashni rivojlantirish uchun ajoyib imkoniyatlar matematikaga xosdir. Ijodiy o'qitish rejimida o'qituvchining tizimli ishlashi sinfda har kuni o'quvchilardan nostandart vazifalarni hal qilish so'ralganda, ijobiy tomonlarning shakllanishiga hissa qo'shadi muammoli-qidiruv xarakteridagi vazifalarga yaxshi munosabat, fikrlashning moslashuvchanligi. o'quvchilarning hayrat va qiziqishi, yuzlarida quvonch olingan taxminlarni matematika darslarida kuzatish mumkin. Matematika fanida sinfdan tashqari ish o'quv jarayonining ajralmas qismidir. Sinfdan tashqari ishlar ijodiy tamondan rivojlantirishga yordam beradi o'quvchilar, bilim faoliyati rivojlanishiga yordam beradi: xotira, e'tibor, fikrlash, nutq, tasavvur kabi xislatlarni rivojlarantidi. Sinfdan tashqari ishlarning asosiy jihati shundaki o'quvchilarning matematikaga qiziqishini oshirishga yordam beradi, targ'ib qiladi boshlang'ich maktab o'quvchilarining matematik qobiliyatlarini rivojlantirish. Mavzuga qiziqishni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash bo'yicha vazifalar o'qish davriga to'g'ri keladigan oddiy matematik topshiriqlarga o'xshash bo'lishi kerak. Tavsiya etilgan savollar, topshiriqlar, topishmoqlar, jumboqlar, o'yinlar qandaydir matematik elementlarga ega bo'lishi kerak. Qiziqish bilan bolalar oddiy jumboqlarni taxmin qilishni boshlaydilar. Masalan: shu to'qizta katakga 1;2;3;4;5;6;7;8;9 raqamlarini shunday joylashtiringki, raqamlar yig'indisi vertikal, gorizontal va diogonal boylab 15 ga teng bo'lsin?

?	?	?
?	?	?
?	?	?

Har bir bola o'z bilganicha masalani yechishga harakat qiladi va bazilari to'g'ri echishadi.

8	1	6
3	5	7
4	9	2

Shu masalani olti oydan keyin o'quvchilarga yana bersak, masalani to'g'ri echgan o'quvchilar ham tezda javob aytishga qiynalishadi. Bu masalani echimini o'quvchilar

xotirasida qolishi uchun to'g'ri echilgan holda raqamlar joylashishiga etibor qaratish lozim. o'quvchilar xotirasida yaxshi saqlanib qolishi uchun ikkita usulni taklif qilaman.

Birinchi usul-istalgan burchakdan diogonal bo'ylab 4;5;6;7 raqamlarini o'sib borish tartibida joylashtiring. So'ngra bo'sh kataklarni xisoblab to'ldiring.

		6
	5	7
4		

4		
	5	
	7	6

6	7	
	5	
		4

Ikkinchi usul-1;2;3;4;5;6;7;8;9 raqamlari ichida to'rta juft son mavjud, ya'ni 2;4;6;8 shu juft sonlarni lotincha "Z" harfi ko'rinishida o'sib borish tartibida joylashtiring. So'ngra bo'sh kataklarni xisoblab to'ldiring. Markazdagi katakga xar doim 5 raqami yoziladi.

2		4
6		8

6		2
8		4

8		6
4		2

Bu ikki usul oquvchilar xotirasida umrbod qoladi.

Yoki boshlang'ich sinflarda $3x + 14 = 9x + 2$ ko'rinishdagi tenglamani o'qituvchilarga o'zbekistonda va Amerikada qanday echilishni o'rgatishini ko'rib chiqamiz. o'zbekistonda ozod hadlar bir tamonga ikkinchi tamonga noma'lum hadlar o'tkaziladi: $9x - 3x = 14 - 2$ bundan $6x = 12$ va $x = 12:6 = 2$ demak $x = 2$

Amerikada esa $3x + 14 = 9x + 2$ tenglamani har ikki tamonidan birinchi 2 ni songra $3x$ ni yoki $3x + 2$ ni ayiramiz

$$\begin{aligned}
 3x + 14 &= 9x + 2 \\
 -(3x + 2) &-(3x + 2) \\
 0 + 12 &= 6x + 0 \\
 12 &= 6x \\
 x &= 2
 \end{aligned}$$

Mana ikkita misolni o'uvchilarga tushintirishni ikki hil usulini ko'rib chiqdik, bu usullarni birinchisini yoki ikkinchisini sizlarga taklif eta olmayman. o'quvchilardan ba'zilariga birinchi usul, ba'zilariga esa ikkinchi usul tushinarli bo'ladi.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirishda matematik grammatikaga katta o'rin beriladi. O'yinlar maktab o'quvchilari uchun oddiy va aniq shakllangan, tushunarli bo'lishi lozim. Bolalar o'yinda qaror chiqarishlari kerak. o'qituvchilar boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni, shuningdek, to'g'ri, aniq, ixcham nutqni shakllantirishi. Bu erda siz nafaqat matematikadan, balki foydalanishingiz mumkin bo'lgan mantiqiy o'yinlarda oddiy xulosalar yordamida kerakli natijani, javobni oldindan ko'rish, bashorat qilishni o'rganishi lozim.

O'quvchilar mashq qilishadi bu jaroyonda ularda turli fikrlar, qiziqarli mulohozalar va boshqa yaxshi xislatlar paydo bo'ladi. O'quvchilar uchun ta'limning asosiy vazifalaridan

biri-tarbiya bo'lib bu uyda ota-onadan va maktabda ustozlardan o'rganiladigan jarayondir. Boshqacha aytganda matematikani yaxshi o'zlashtirgan bola boshqa barcha fanlarni yaxshi o'zlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. А.Азамов. Букет от математика. Т.: “Шарк”, 2005.
2. Afnina S.I. Matematika va go'zallik. Т.: “o'qituvchi”, 1987.
3. Narmatovich N. N. Methodology Of Training Engineers For Professional Activity On The Basis Of Module-Competent Approach //湖南大学学报 (自然科学版). – 2021. – Т. 48. – №. 12.
4. Narbekov N. N. PREPARING STUDENTS FOR INNOVATIVE ENGINEERING ACTIVITIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM //ПРОРЫВНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ДВИГАТЕЛЬ НАУКИ: сборник статей Международной научно-практической конференции (12 февраля 2022 г, г. Калуга).-Уфа: OMEGA. – 2022. – С. 15.
5. Нарбеков Н. Н. Модульно-компетентностный подход в современном высшем образовании //Universum: технические науки. – 2022. – №. 1-1 (94). – С. 10-12.
6. Нарбеков Н. Н. ИННОВАЦИОННАЯ ИНЖЕНЕРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ЕЕ СТРУКТУРА //Развитие системы знаний как ключевое условие научного прогресса. – 2022. – С. 174-178.
7. Нарбеков Н. Н. ОПРЕДЕЛЕНИЕ РАСЧЕТОВ В ТОЧНЫХ НАУКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СЛОВЕСНЫХ МЕТОДОВ //ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НАУКИ И ОБЩЕСТВА В КОНТЕКСТЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ. – 2023. – С. 37.
8. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПУТИ РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ //Universum: технические науки. – 2021. – №. 5-1 (86). – С. 32-34.
9. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКЕ И ИХ ТЕОРЕТИЧЕСКО-ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ //вопросы технических и физико-математических наук в свете современных исследований. – 2019. – С. 28-33.
10. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ //ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ. – 2021. – С. 31-33.
11. Ахмедов Б. И. и др. ЧИЗМА ГЕОМЕТРИЯДА АКСОНОМЕТРИК ПРОЕКЦИЯЛАР ТАРИХИ //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – Т. 2. – №. 16. – С. 112-116.
12. Нарбеков Н. Н. и др. ЁШЛАРНИ ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ РЎЛИ //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – Т. 3. – №. 30. – С. 139-142.

13. Ахмедов Б. И. и др. КЛАССИК ГЕОМЕТРИЯНИНГ УЧ МАСАЛАСИ ҲАҚИДА КИЗИКАРЛИ ФАКТЛАР //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 2. – №. 17. – С. 119-123.

14. Нарбеков Н. Н. и др. КОНСТРУКЦИЯЛАРДАГИ МАРКАЗИЙ СИҚИЛИШДА БЎЛГАН ЭЛЕМЕНТЛАРИНИ ҲИСОБИ //INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS. – 2024. – Т. 2. – №. 23. – С. 69-72.

15. Игамбердиев Х. Х., Норбеков Н. Н. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ УСИЛИЕ ОТРЫВА ЛИСТЬЕВ И КОРОБОЧЕК ЗЕЛЕНЦОВОГО КЕНАФА //ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НАУКИ И ОБЩЕСТВА-ПУТЬ К МОДЕРНИЗАЦИИ И ИННОВАЦИОННОМУ РАЗВИТИЮ. – 2020. – С. 84-88.

16. Нарбеков Н. Н., Парманов Н. Н. ТАЛАБАЛАРНИ МОДУЛЛИ-КОМПЕТЕНЛИ ЁНДАШУВ ОРҚАЛИ ЎҚИТИШ МУАММОЛИ СИФАТЛАРИ //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 12. – №. 2. – С. 83-85.

17. Нарбеков Н. Н., Парманов Н. Н. ТАЛАБАЛАРНИ МОДУЛЛИ-КОМПЕТЕНЛИ ЁНДАШУВ АСОСИДА ЎҚИТИШ АФЗАЛЛИКЛАРИ //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 12. – №. 2. – С. 86-89.

18. ГАППАРОВ Б. Н., НАРБЕКОВ Н. Н. ПЕДАГОГИКА КАК ОСНОВНОЙ ИСТОЧНИК НОВЫХ ИДЕЙ И РУКОВОДЯЩИХ ПРИНЦИПОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ //Общество. – 2020. – №. 1. – С. 71-73.

19. Игамбердиев Х. Х., Нарбеков Н. Н. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЕ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКИ И ИХ ТЕОРЕТИЧЕСКО-ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ //ББК 22+ 30 В74 Председатель редакционной коллегии. – С. 28.

20. Бултаков Т. и др. МАЛОГАБАРИТНЫЕ УЧЕБНО-ЛАБОРАТОРНЫЕ УСТАНОВКИ-ВАЖНЫЙ ФАКТОР АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ //Передовые научно-технические и социально-гуманитарные проекты в современной науке. – 2018. – С. 80-82.

21. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. MODULLI-KOMPETENTLI YONDOSHUV ASOSIDA BO 'LAJAK MUHANDISLARNI INNOVATION FAOLIYATGA BOSQICHMA-BOSQICH TAYYORLASH //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – Т. 2. – №. 21. – С. 178-180.

22. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. TEXNIKA OTM LARI TALABALARINI INNOVATION MUHANDISLIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA METODOLOGIK YONDASHUVLAR //SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY. – 2024. – Т. 2. – №. 14. – С. 132-134.

23. Xudayberdiev A. A. et al. YERGA ISHLOV BERISH USULI //Экономика и социум. – 2023. – №. 6-1 (109). – С. 532-535.

24. Narbekov N. N., Parmanov N. N., Qabilov B. U. "МЕХАНИКА" FANI O 'QUV- USLUBIY MAJMUASINI LOYIHALASHTIRISHDA MODULLI-25. KOMPETENT YONDASHUV //THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH. –

2024. – T. 2. – №. 21. – C. 11-15.

25. Mirzakabilov N. X. et al. AHOLINI QAMBAG'ALLIKDAN CHIQRISH VA ULARNING QATLAMINI QISQARTIRISH MUAMMOLARI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – T. 4. – №. 37. – C. 13-18.

26. Quychiyev O. R. et al. EKISHDAN OLDIN TUPROQQA ISHLOV BERISH KULTIVATORLARI //SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY. – 2024. – T. 2. – №. 14. – C. 171-174.

27. Narbekov N. N., Parmanov N. N. “MATERIALLAR QARSHILIGI” FANINI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY DASTURLARDAN FOYDALANISH VA ULARNI QO‘LLASH //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 12. – №. 2. – C. 80-82.

28. Raximovich K. O. et al. TO ‘RTBURCHAK SHAKLLARINI HOSIL QILISH USULLARI VA ULARNI AMALIYOTDA QO‘LLASH //INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. – 2024. – T. 3. – №. 25. – C. 13-18.

29. Raximovich K. O. et al. XXI ASR AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2024. – T. 3. – №. 29. – C. 119-124.

30. Narbekov N. N. et al. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM.–2024 //T. – T. 2. – №. 21. – C. 178-180.

31. Ikromovich A. B. et al. KO ‘P ORALIQLI STATIK ANIQ BALKALARNI DOIMIIY KUCHLAR TA‘SIRIGA HISOBLASH //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – T. 2. – №. 20. – C. 15-20.

32. Narmatovich N. N., Nurmuxammadovich P. N. UZUNLIKKA VA YUZAGA EGA BO‘LGAN QATTIQ JISMLARNING OG‘IRLIK MARKAZI KOORDINATALARINI ANIQLASH USULLARI //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – T. 3. – №. 30. – C. 143-146.

33. Quychiyev O. R. et al. ИНФОРМАТИКА ВА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ЙЎНАЛИШИДА ВИРТУАЛ ТУШУНЧА //FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES. – 2024. – T. 2. – №. 25. – C. 225-229.

34. Narbekov N. N., Nizomov S., Burxonov R. R. Darslarda ma'naviy-axloqiy tarbiya berish o'quvchilarning jamiyat oldidagi ma'suliyatlarini shakllantirish omili //Научное знание современности. – 2020. – №. 2. – C. 44-47.